

NEZAUDĒJOT DZĪVES GARŠU

KRITIĶU ĪSVIEDOKĻI PAR LATVIJAS NACIONĀLĀ TEĀTRA IZRĀDI "KAD ATKAL BŪSIM JAUNI" ROLANDA ATKOČŪNA REŽIJĀ

Kaislības Aizsaules ielā

BAIBA KALNA

Teātra kritiķe un zinātniece

Baiba Kalna: Kaimiņvalstu dramaturgu darbi uz mūsu skatuvēm joprojām nav bieži viesi, tāpēc atzīmējams ir fakts, ka Nacionālajā teātrī uzvesta lietuviešu dramaturģes, aktrises un dzejnieces Daivas Čepauskaites luga "Kad atkal būsime jauni", kas pirms pāris gadiem ar panākumiem spēlēja Kauņas Nacionālajā drāmas teātrī. Šī ir režisora Rolanda Atkočūna pirmā mūsu Nacionālajā teātrī iestudētā izrāde, kur, kā pats atzīst, kaut ko inscenēt gribējis jau sen. Asprātīgajā Mārtiņa Vilkārša scenogrāfijā darbības vieta ir zīmīga – 11. tramvaja pietura Aizsaules ielā pie puķu kioska, kur, kā vēsta uzraksts, iespējams nopirkt kafiju, buljonu un pelargonijas. Šeit satiekas četras sievietes elegantajā vecumā – bērnības draudzenes, "pagalma banda", kas kādu laiku nav tikušas un nu sapulcējušās, lai atvadītos no drauga – katrai kādā veidā liktenīga vīrieša, kurš kopš skolas gadiem iesaukts par Hercu. Kaut jaunības atmiņas visām ir kopīgas, dzīves pieredze un raksturi atšķiras, tā ka viņu sarunas atvadīšanās brīdī izvērsas aizvien nospriegotākas.

Lugas tematika vēsta par to, kas notiek ar cilvēku un dzīvi novecojot un kā pret to izturēties. Kā nezaudēt dzīves garšu un motivāciju tad, kad klāt dzīves nogale un daudz no tā, kas agrāk licies svarīgs, ir zaudējis savu iepriekšējo nozīmību. Darbs piedāvā ironiskus dialogus, paradoksālas situācijas un reizēm krietni melnu humoru, vienlaikus aktualizējot būtisku sociālu tēmu par novecojošu cilvēku atsvešināšanos un izstumšanu no dzīves, ko režisors un radošā grupa slēdz traģikomiskas ironiskas atslēgā. Iestudējumā apvienojas reālistiskais un brīžiem sirreālais slānis,

pārliedzinošākā izdevusies komiskā līnija ar reljefiem raksturiem un tēlu attiecībām. Laušanās fantasmagorijas virzienā savukārt dažkārt šķiet nedaudz dekoratīva, kā, piemēram, epizodēs, kad veļas dūmu vāli, dārd pērcons un dāmas nonāk pēdējā pieturā mūžības priekšā, kur satiek it kā mirušo Hercu.

Prieks, ka šis materiāls piedāvā četras galvenās lomas lieliskām, pieredzējušām aktrisēm, kuras ir izveidojušas košu tipāžu paleti. Katras varones personību iekrāso Kristīnes Pasternakas izdomas bagātie kostīmi. Elegantās, ārēji skarbās un skeptiskās Akvelīnas Līvmanes Almas sirdī Hercs, liekas, atstājis visdziļākās pēdas, – tā bijusi jaunības mīlestība, kas pārpratuma dēļ izirusi, un pēc tam nopietnu attiecību vairāk tā arī nav bijis. Turpretī tīģera apdrukas mētelī tērtā Daces Bonātes Vita ir dzīves reālpolitiķe, kurai kabatā ir plāns A, B un, iespējams, arī C un kura iegalvo, ka vecumdienas ir jāizmanto. Rūpīgā un sirsnīgā Baibas Valantes vecmāmiņa Jūlija baikeres tērpā visu pašreizējo laiku velta mazbērniem un apmulst, kad draudzenes jautā: bet kā klājas tev pašai? Toties Indras Burkovskas Irēna lidinās kā krāsains tauriņš, aicina joprojām dzīvot ar pilnu krūti, ir nomainījusi vārdu uz modernāku – Vanesa un uzsākusi jaunas attiecības, kaut aiz tā visa vīd smeldzīgas bailes no vientulības. Savrup šajā krāsainajā raksturu buķetē paliek mistiskās dārgumu mednieces – līdz galam neatminamās Nepazīstamās tēls Marijas Bērziņas intrigējošajā atveidā. Dāmām artistiski piespēlē divi kungi – Ivara Pugas Viņš, kurš Hārona noslēpumainībā kā starpnieks savieno divas pasaules, un Voldemāra Šoriņa šarmantais notikuma “vaininieks” Hercs. Nobeigumā iestudējums piedāvā trillera cienīgu atrisinājumu un atziņu, ka svarīgākais ir prasme priecāties par katru dienu un atrast jaunas iespējas ikvienā situācijā, lai arī kāds gadu skaitlis gozētos pasē.

DITA JONĪTE

Teātra kritiķe

Kur palika nedēļa? Kur palika dzīve?

Dita Jonīte: Pēc Latvijas Nacionālā teātra jaunākā iestudējuma noskatīšanās atcerējos epizodi no vienas radu pasēdēšanas mūsmājās pēc kapusvētkiem. Bija atvesta kaudze ar senām fotogrāfijām, un daļa no radiem mēģināja tajās sazīmēt pazīstamos. Taču viena radniece skaļi un kategoriski paziņoja: “Tur taču visi miruši! Ko tur skatīties? Vajag runāt par šodienu!” Kaut kas patiesi valdzinošs ir šādos senioros, kuri turpina interesēties par dzīvi, apmeklē kultūras pasākumus, turpina iesaistīties visur, kur vien pašam šķiet interesanti un jēdzīgi. Likumsakarīgi, ka frāzes “kur palika nedēļa?” vai “kā atkal paskrējis laiks!” tad arī kļūst par ikdienu. Tā laiks ir piepildīts arī jaunās izrādes seniorēm, tikai katrai atšķirīgi.

Pie scenogrāfa Mārtiņa Vilkārša radītā kioska Aizsaules ielā satiekas Daces Bonātes Vita, Baibas Valantes Jūlija, Akvelīnas Līvmanes Alma un Indras Burkovskas Irēna-Vanesa. Šajā dzīves mirklī tās savedis kopā pārpratums, un komēdija var sākties. Izrāde gan pieteikta kā traģikomēdija, taču pirmizrādes vakarā, vismaz tās pirmajā pusē, bija skatāma asprātīga un gudra komēdija, kurā aktrises izspēlējās ar īstu teātra garšu. Viņām visām ir lieliska humora izjūta, dodiet tikai spēlēt! Kostīmu māksliniece Kristīne Pasternaka visām radījusi arī kolorītus kostīmus, ieskicējot varoņu dzīves un vajadzības. Akvelīnas Līvmanes Alma ir visskeptiskākā par dzīvi, toties viņas tumši zeltaini mirdzošais tērps ir viselegantākais. Baibas Valantes Jūlijai ir okeānzils ādas

bikškostīms, tas ir vissportiskākais no četrotnes apģērbiem, jo viņas ikdienu piepilda enerģiskas rūpes par bērniem un mazbērniem. Daces Bonātes Vita gatavojas savām vecumdienām prātīgi, bet kostīms ir ar leopardādas apdruku, jo vēl par šo to šajā dzīvē ir jāpacīnās. Taču viskošākā “puķe” šajā stāstā ir Indras Burkovskas spriganā Irēna jeb Vanesa (jaunai košai dzīvei viņa izdomājusi sev arī atbilstošu jaunu vārdu). Īstajā dzīvē parasti jūtos neērti, ja redzu vecākas sievietes, ģērbusās izteikti jaunu cilvēku drēbēs, bet šajā skatuves stāstā tieši Indras Burkovskas “vecā Bārbija” ir patiesa prieka avots. Ja vēl gadījies sēdēt pietiekami tuvu skatuvei, iespējams redzēt un baudīt arī aktrišu grimases un mīmiku.

Taču iestudējuma otrajā daļā prieks un temps ievērojami sašļūk. Varones nonākušas sirreālā, iztēlotā “pēdējā pieturā”, te tiek stāstītas atmiņas, un skatuviskās darbības simulē ikdienišķu rosību. Šajā “pēdējā pieturā” sievietēm īsti nav atrasta jēga un vieta. Tā nu otrā daļa ir tieši tik garlaicīga un skatuves laiks velkas tik ļoti, ka šķiet – uzreiz pēc izrādes jādara viss, lai pati savu atlikušo dzīves laiku nodzīvotu maksimāli piepildīti un jēdzīgi. Nefilozofējot, kas ir un kas nav vecums. Ja daudz maz varēšu sevi vēl apkopt un nebūšu sakašķējusies ar saviem draugiem, radiem un paziņām, vecumdienas varu arī iztēloties vismaz kā Indras Burkovskas vai Baibas Valantes varones. Atjaunošu gurķu marinēšanas prasmes un ar mazbērniem staigāšu pa teātriem. Vecumu nevajag stigmatizēt, un nāvi vēl mazāk.